18 שנה בפרספקטיבה של חס"ד

ראיון עם הרב חס"ד הלברשטם, במלאות ה'שבעה' להסתלקות הרבנית ע"ה



היה זה רק טבעי ומובן לראיין את ר' חס"ד הלברשטם. על אישיות כה צנועה ונסתרת כמו הרבנית הצדקנית נ"ע קשה לאסוף פרטים. מעטים מאוד האנשים שהכירו אותה מקרוב ומסוגלים לספר על דמות הפלאים הזאת שהתאמצה תמיד תמיד להיות רק בצל. נחלתו של חס"ד, כך מכירים אותו הכל, שפרה עליו: משך שמונה עשרה שנה, מאז שנת תש"ל, עוד בהיותו בחור צעיר, זכה להיות הממונה על ענייני הבית, בית המלכות, וכך זכה לשהות שעות רבות מדי יום ביומו, באותו בית ברח' פרזידנט, אותה "רשות היחיד" לפי כל הפירושים שרק יחידי סגולה באו בשעריו. שעות מרובות זכה להיות במחיצתה של הצדקנית האצילה נ"ע. הוא היה זה שהסיע את הרבנית בשנים האחרונות לכל מקום שאליו רצתה להגיע. אין, איפוא, כל פלא שהתחנה הראשונה שאליה פנינו כדי לשאוב פרטים כלשהם, שיש בהם ללמד ולאלף בינה, על הרבנית – היה ביתו של ר' חס"ד הלב־רשטם בקראון־הייטס, אי־שם בין "770 איס־טערן פארקווויי" לבין "1304 פרזידנט סטריט".

כשבאנו לביתו של ר' חס"ד – חשבנו לרגע ששמו השגור בפי כל קשור עם הפעולה שבה עסקו, הוא ורעייתו גב' דבורה הלברשטם, אותה שעה: ריכוז ורישום התרומות שנת־קבלו לקופת הגמ"ח שהקימו, "קרן חמ"ש", על שם הרבנית נ"ע, ורישום ההלוואות שכבר ניתנו מן הקופה הצעירה, בת מספר הימים, וזאת בהתאם לבקשת כ"ק אדמו"ר שליט"א שהקופה תתחיל לפעול מיד. על קופת הגמ"ח יספר לנו ר' חס"ד בהמשך הדברים, אך את פשר הכינוי מעורר הסקרנות הוא מסביר לנו מיד בתשובה לשאלתנו הראשונה. פשוט: שמו הוא – ר' חנניה סיני דוד, שם שניתן לו ע"י אביו הרה"צ רבי מאיר הלברשטם שליט"א מטשאקווא-בני־ברק, אך עוד בהיותו בחור ישיבה צעיר לימים ונפשו נמשכה לחסידות חב"ד, כתב מארץ־הקודש לכ"ק אדמו"ר שליט"א בחתימתו המלאה, ובמענה שקיבל ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א בכי"ק את שמו בראשי־תיבות רבי הסמליות: "חס"ד". ומאז

> בשנים שגרו בפאריז, היתה הולכת ברגל כמעט מדי יום מהלך של קילומטרים כדי לעמוד בחליבת החלב, שהיווה כמעט המרכיב היחיד בתפריט הרבי שליט"א, הן כמשקה וכן כמאכל — מן המוצרים שיצרה מן החלב במו ידיה. זאת, כיוון שמזון אחר כשר בהידור כמעט לא היה ניתן להשיג בפאריז של אז באופן שהכשרות תשביע את רצון קדשו של הרבי שליט"א

– זה שמו וזה זכרו בפי כל. בהמשך דרכו כשעבר ללמוד בישיבות חב"ד וזכה להגיע לישיבה הגדולה ב"770", כמעט נשכחו מחבריו ומכל מכיריו שמותיו המלאים וכולם מכירים אותו רק בשם "חסד". מי יודע, אם לא כבר אז

– בצעדיו הראשונים כבחור חסידי ארצישראלי רך בשנים, שבקושי ידע על חב"ד, כבר רמז לו הרבי שליט"א ברוח קדשו על יעודו...

ראביי לכל החיים...

עם זאת – מציין חס"ד – מעולם לא נתן לו הרבי שליט"א לשכוח את מקור מחצבתו: צאנז. עוד בהיותו באה"ק וגם לאחר מכן הקפיד הרבי שליט"א לציינו במכתביו אליו בתואר "בנש"ק". כאשר התקבל לתפקידו בחודש אדר תש"ל, השתדל להימנע מלהיפגש עם הרבי שליט"א – מיראת הכבוד הטבעית – והקפיד לעזוב את הבית מדי ערב לפני שהרבי שליט"א עמד להגיע מ־770. מאוחר יותר – אגב – הסתבר לו כי ככל שהמגעים עם הרבי שליט"א תכפו, דווקא גברה חרדת הרוממות, וכך גם אצל כל המשרתים בקודש, אך זה מאמר מוסגר. יום אחד, והיה זה ימים ספורים לפני חג הפסח, הופתע מכניסתו של הרבי שליט"א, כיוון שבהיותו טרוד בהכנות לפסח לא הספיק לסיים את העבודה. הרבנית נ"ע – שהכרת הטובה היתה מרכיב בעל ערך עליון בדמותה האצילה – ניצלה את ההזדמנות, ואמרה לכ"ק אדמו"ר שליט"א בנימה של תודה כלפי הבחור הצעיר: "ה'בחור' הזה עשה לי השנה את כל הפסח...". הרבי שליט"א הגיב במאור פניו המיוחד: "הוא 'צאנזער אייניקל' (=נכד צאנז) ואת קוראת לו 'בחור'?...". ופעם, באותה תקופה, כאשר שמע הרבי שליט"א שהרבנית נ"ע קוראת לו: "הלב־רשטם", תיקן הרבי באוזניה והעיר: "ראביי הלברשטם", בהדגישו את המלה "ראביי".

ומאז – וכאן אנו מגיעים למגמת הראיון שלנו, שהיא הכרת קווים בדמות הרבנית נ"ע – הקפידה הרבנית לקרוא לו אך ורק בשם: "ראביי הלברשטם", כך משך 18 שנה, פעמים רבות מדי יום ביומו. מעולם לא נלאתה להורסיף את ה"ראביי", כי כך אמר הרבי. זו נקודה בולטת באישיות הרבנית נ"ע – מדגיש חס"ד – ההתבטלות המוחלטת בפני כל מלה וכל ביטוי וכל הערת־אגב של הרבי שליט"א. היו לה בנושאים רבים דעות מגובשות, בהיותה אשה משכילה, חריפה ועמקנית ובעלת ידע עצום בכל תחומי החיים, אך כאשר הבינה כי בנושא מסויים, פרטי או ציבורי, דעתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א שונה – ביטלה את דעתה.

כאשר היתה מספרת על אותה תקופה של הנדודים, בראשית מלחמת העולם השניה, היתה מפליגה בזכרונותיה לספר בהתפעלות על הנהגות בעלה. למרות שהיתה בדרך כלל ממעטת בדיבור, הרי כאשר התגלגלה השיחה לאותו פרק זמן היתה מספרת פרטים שונים

הכבוד ההדדי בין בני־הזוג היה בלתי־רגיל ובלתי־מצוי. הרבנית מצדה, כאמור, היתה בהתבטלות מוחלטת כלפי כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלא לדבר על המסירות העצומה למען שלומו הק' ובריאותו, שאינה ניתנת לתיאור, אף מצדו של הרבי שליט"א היה יחס הכבוד, כציווי חז"ל: "יותר מגופו", באופן מושלם – אף זה בלתי־רגיל ובלתי־מצוי. מן הרגע שנכנס לבית ומשמיע באוזניה את ברכת השלום, לפי הזמן: "ערב טוב" או "שבת שלום" או "חג שמח" וכו', היה נראה ונשמע בחוש – לזוג האוזניים הבודד של איש שיחנו, שהיה בדרך־כלל בחדר שני – פירושו של המושג "כבוד". צלילי הקול ביטאו את היחס המיוחד, המרומם. היא, הרבנית נ"ע, היתה ממתינה לו עד השעות המאוחרות ביותר. מעולם לא הלכה לישון, גם אם השתהה הרבי שליט"א – והיה זה דבר מצוי, במיוחד לפני שנים – אחרי ליל יחידות או התוועדות, עד לפנות בוקר. היא ישבה והמתינה לו, ברגש של התבטלות. אך כאשר נכנס, ישב הוא ליד השולחן וסיפר לה על עניינים שחשב לנכון לשתף אותה בהם, משך דקות ארוכות. תכני השיחות לא ידועים לו, כמובן, אך חס"ד משער כי היו מקרים לא מעטים, בהם "אימליך בדביתהו" – הרבי שאל לדעתה. כבר צויין שהרבנית ניחנה בדעה צלולה. היא היתה חכמה מאוד, מעל ומעבר לכל קנה מדה רגיל, וגם בעלת ידע רב ביותר, הן בענייני קודש, והן, להבדיל, בענייני חול. היא שלטה היטב בשבע שפות, וקראה הרבה בשפות אלה.

לתוך לוע הארי

בין הסיפורים ששמע חס"ד מפי הרבנית נ"ע היו דברים, שמהם למד על מסירותה הבלתי־רגילה כלפי כ"ק אדמו"ר שליט"א, למרות שלא זו היתה כוונתה בסיפור הדברים. כך, למשל הוא יודע כי בשנים שגרו בפאריז, היתה הולכת ברגל כמעט מדי יום מהלך של קילומטרים כדי לעמוד בחליבת החלב, שהיווה כמעט המרכיב היחיד בתפריט הרבי שליט"א, הן כמשקה וכן כמאכל – מן המוצרים שיצרה מן החלב במו ידיה. זאת, כיוון שמזון אחר כשר בהידור כמעט לא היה ניתן להשיג בפאריז של אז באופן שהכשרות תשביע את רצון קדשו של הרבי שליט"א. ואף סיפור זה, מאותה תקופה, שייך למסירותה והקרבתה למען הרבי שליט"א: אחיו ז"ל של הרבי שליט"א היה זקוק, להצלתו מאירופה שלפני השואה, למיסמכים של השלטונות בגרמניה. הנאצים כבר שלטו והשתוללו אז בגרמניה. כדי שלא לסכן את הרבי שליט"א, שהיה מוכן לנסוע מפאריז לגרמניה לצורך זה, הסבירה כי היא תצליח להשיג את המיסמכים ביתר קלות, ועל בסיס זה נכנסה ללוע הארי ונסעה למשרדי המימשל הנאצי בלב גרמניה, וב"ה הצליחה במשימתה המסוכנת. היא סיפרה שהפקידים הגרמנים שמילאו את שאלון פרטיה האישיים הביעו פליאתם על כך שכל שמות המשפחה, של בעלה ושלה, כולל שמות המשפחה הקודמים שלה ושל אביה ושל אמה ואפילו של אם אביה, כולם הם – שניאורסאהן. היתה זו עובדה שעוררה את חשדותיהם של הגרמנים שמא יש כאן זיוף. וגם כשהשתכנעו – הפטירו כי כשייכנסו בקרוב לפאריז, לאחר שיכבשו את צרפת, הם יחפשו אותה ואת בעלה ויערכו חקירה יסודית בענין. ואכן, מן הפעולות הראשונות של פקידי הכיבוש הנאצי בפאריז היה – ביקור ביקורת בביתם, על־פי הכתובת שמסרה לגרמנים, שנשמרה אצלם בהתאם לכללי דייקנותם הביורוקרטית, אלא שלמזלם הספיקו לעזוב את הבית עוד לפני כן.

כאשר היתה מספרת על אותה תקופה של הנדודים, בראשית מלחמת העולם השניה, היתה מפליגה בזכרונותיה לספר בהתפעלות על הנהגות בעלה. למרות שהיתה בדרך כלל ממעטת בדיבור, הרי כאשר התגלגלה השיחה לאותו פרק זמן היתה מספרת פרטים שונים. בכל תקופת נדודיהם לא לקחו אתם דבר מלבד את הטלית התפילין שהרבי שליט"א החזיק במזוודה אצלו. היה פעם שהמרכבה נכנסה לעיר זמן מועט לפני כניסת השבת, ואז השאיר הרבי את המזוודה אצל העגלון, והורה לו להעבירה למלון פלוני, כאשר הם צועדים ברגל, משך שעות עם רדת החשיכה, אל אותו מלון. ומעניין: במשך כל תקופת הנדודים הממושכת, למעלה משנה, שהתפרשה לא רק על פני מרחבי צרפת, כי אם גם במדינות נוספות שבגבולה של צרפת (כגון – ספרד), הרי לא זו בלבד שהרבי שליט"א לא ויתר על שום הידור מצוה או מנהג, אלא אפילו על תקנת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, כגון – להתוועד בשבת שבה מברכים החודש. משך כל החודשים האלה – כאשר הגיעה 'שבת־מברכים' היה הרבי שליט"א אוסף מספר יהודים, מקומיים או פליטים, מכניסם למטבח המלון ומתוועד אתם.

סיפורי הנדודים הוזכרו כאן בהמשך לסיפור מסירותה של הרבנית נ"ע לכ"ק אדמו"ר שליט"א עד כדי הסתכנות, אך בנושא זה של ההתבטלות לרבי שליט"א יש לחס"ד עוד הרבה מה לספר. וגם זה: כאשר היתה מקשיבה להתוועדות כ"ק אדמו"ר שליט"א – שהועברה אליה בשידור – והיתה שומעת אותו מדבר בהתרגשות כלפי התנהגות מסוימת, אל ציבור או אל יחידים או סתם התנהגות נפוצה שהרבי שליט"א שלל אותה ומתח עליה ביקורת, היתה מפטירה, כמעט כל פעם: "הוא חושב שכולם קרובים אל הקב"ה כמוהו", או: "הוא חושב שלכולם איכפת ביאת המשיח כמו לו", ופעמים היתה מסיימת: "וכי יש מי שקרוב אל הקב"ה כמוהו?".

ומצד שני – שוב בנושא הכבוד המיוחד שרחש לה כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאשר נאלצה להיות רתוקה למטתה הגיש הוא – חס"ד – את ארוחת הערב של הרבנית על כסא סמוך למיטה, ואילו לרבי שליט"א במקום הרגיל על שולחן האוכל. אלא שמיד הבחין כי הרבי שליט"א נוטל את מה שהוכן עבורו וצועד אל החדר, כשהוא מניח את המגש על הכסא שעליו הושמה הארוחה לרבנית – ומצטרף לארוחה – מהכיסא.

"גם היא יכולה לברך"

אבל שיא של הערכה, מפתיעה ביותר, ניתן לראות בסיפור הבא: לפני שלוש שנים, שלחו נשי חב"ד לרבנית נ"ע, לכבוד יום הולדתה, זר פרחים. לזר צורפה מעטפה שהכילה שמות של זקוקים לברכה, במגמה שהרבנית תמסור את הרשימה לכ"ק אדמו"ר שליט"א. חס"ד מסר את הזר לרבנית ואילו את המעטפה הכניס לכ"ק אדמו"ר שליט"א. הרבי שליט"א הביט על המעטפה וראה שמצויין עליה שמה של הרבנית, ושאל את חס"ד מדוע הוא מביא לו מעטפה המיועדת לרבנית. חס"ד השיב כי יש בה רשימה של אנשים הזקוקים לברכה, ואז הגיב כ"ק אדמו"ר שליט"א ברצינות גמורה: "נו, גם היא יכולה לברך אותם"! עובדה זו מגלה,

יותר מכל דבר אחר, את גדלותה של הרבנית, עד היכן הגיעו הדברים.

בריחתה מן הכבוד ומן הפרסום הגיעה לממדים חסרי אח וריע. לא אחת הציע לה חס"ד לבוא להתוועדות, או לאחד האירועים הרבים של נשי חב"ד שאליהם הוזמנה, או סתם לסיור מסויים. תמיד השיבה בסירוב, בנמקה את סירובה בכך שהדבר יעורר רעש ויביא להתקהלות וכו'. לתגובתו: "מדוע הרב־נית מפחדת כל־כך מכבוד?", ענתה: "תאמין לי שאינני זקוקה לכבוד, ושכבוד אינו תופס אצלי מקום בכלל". מסיבה זו הרי כשיצאה לקניות ביקשה להסיע אותה לבית־מסחר שאפשר להיות בטוח שלא מכירים אותה שם. ומעשה שהגיעה לבית־מסחר בניו־יורק לקנות לעצמה מעיל. תוך כדי כך נזדמנה למקום הרבנית מסאטמר (אלמנתו של כ"ק הגה"ק מוהר"י טייטלבוים זצ"ל), והאשה שליוותה אותה הבחינה ברבנית נ"ע וסיפרה על כך לרבנית מסאטמר. מיד מיהרה הרבנית מסאטמר אל הרבנית נ"ע, הושיטה לה את ידה בברכת שלום לבבית, הציגה את עצמה ופתחה בשיחה. הרבנית נ"ע, אצילת הנפש המנומסת, נענתה, והתפתחה ביניהן שיחה ממושכת יחסית. לאחר מכן, כשיצאה, הודיעה הרבנית נ"ע לר' חס"ד כי לחנות זו לא תוכל לבוא פעם נוספת, שכן לאנשי בית־המסחר נודעה זהותה בגלל השיחה עם הרבנית מסאטמר, שקיומה המפתיע הסב, כמובן, את תשומת לב כל הנוכ־חים במקום.

הרבנית נ"ע זכרה היטב את סבה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, והעלתה מפעם לפעם סיפורי זכרונות ממנו. על תמונתו הנפוצה אמרה תמיד כי היא "חוטאת למציאות" כיוון שהדרת פניו הק' היתה מפוארת ומרשימה פי כמה וכמה. בין סיפוריה היתה העובדה כי בהיותה ילדה קטנה נתקלה, תוך כדי ריצה, בגופו הק', וכשנסוגה במבוכה ובבושת – הרימה בידיו הק' ונשק לה במצחה. כן אמרה תמיד כי תפילותיו המרגשות ומעוררות הלב חרותות היטב בזכרונה ומצלצלות באוזניה בנימתן הלבבית.

גם על אביה, כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, היתה מעלה זכרונות מפעם לפעם. בכל י"ב תמוז היתה מספרת כי כאשר הגיעה בשורת הגאולה לקאסטראמה, לשם ליוותה אותו בגלותו (לפי בקשתו), לא יכלה להימנע מלצאת בריקוד חסידי לפני אביה הק', בזמר הידוע: "נייעט, נייעט ניקבו" (=אין פחד, רק מן הקב"ה לבדו). היא חשה אותו רגע, יחד עם אלה שנכחו שם (רא"ח אלטהויז, ועוד), את גודל הרגע, בהיוולד חג הגאולה החדש.

> הרבי שליט"א הביט על המעטפה וראה שמצויין עליה שמה של הרבנית, ושאל את חס"ד מדוע הוא מביא לו מעטפה המיועדת לרבנית. חס"ד השיב כי יש בה רשימה של אנשים הזקוקים לברכה, ואז הגיב כ"ק אדמו"ר שליט"א ברצינות גמורה: "נו, גם היא יכולה לברך אותם"! עובדה זו מגלה, יותר מכל דבר אחר, את גדלותה של הרבנית, עד היכן הגיעו הדברים

באותה הזדמנות היתה מספרת גם כיצד העבירה לכ"ק אדמו"ר שליט"א ברמז את הידיעה מחלון הבית כי "הגיעו אלינו אורחים", וכי כ"ק אדמו"ר שליט"א מיהר להעמיד משמ־רות בכל הכיוונים האפשריים של תנועת החר־ליה שבאה לאסור את הרבי נ"ע, כדי לדעת מיד לאיזה בית־כלא הובילו את הרבי. ואכן, הידיעה הזאת, כתוצאה מתושייתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, התגלתה לאחר מכן כחיונית ביותר לפתיחת מאמצי ההצלה.

גם את חותנה הגה"ק רבי לוי יצחק נ"ע זכרה, והיתה מתבטאת כי מן התמונה הנפוצה רואים היטב עד כמה היו גדולים הייסורים שעברו עליו. "הייסורים ניכרים על פניו" – היתה אומרת.

> כאשר היתה מקשיבה להתוועדות כ"ק אדמו"ר שליט"א — שהועברה אליה בשידור — והיתה שומעת אותו מדבר בהתרגשות כלפי התנהגות מסויימת, אל ציבור או אל יחידים או סתם התנהגות נפוצה שהרבי שליט"א שלל אותה ומתח עליה ביקורת, היתה מפטירה, כמעט כל פעם: "הוא חושב שכולם קרובים אל הקב"ה כמוהו", או: "הוא חושב שלכולם איכפת ביאת המשיח כמו לו", ופעמים היתה מסיימת: "וכי יש מי שקרוב אל הקב"ה כמוהו?"

התפשטות הגשמיות

ר' חס"ד אומר כי באותה חרדת קודש שהת־ייחסה בסיפוריה אל נשיאי הדורות הקודמים – התייחסה בהתבטאויותיה אל כ"ק אדמו"ר שליט"א יבלח"ט. בהקשר למאורע מסעיר שאירע לחס"ד, ושעליו יסופר מיד, סיפרה כי אצל אדמו"ר האמצעי היה משרת לא חכם אשר תמורת תשלום היה מראה למעוניינים את אדמו"ר האמצעי כשהוא בהתפשטות הגשמיות. פשוט: אדמו"ר האמצעי היה לפע־מים יושב על כסאו בעיניים פקוחות ושרוי בדביקות עד שלא הבחין במתרחש סביבו. אז היה אותו משרת מכניס את אותם מעוניינים ומסובב את הכסא שעליו ישב אדמו"ר האמצעי כך שהללו יראו את פניו הק', ולאחר מכן מחזיר את הכסא למקומו מבלי שאדמו"ר האמצעי הבחין בכך.

המאורע המסעיר שר' חס"ד חווה אותו, ושהיה מזדעזע גם עתה כאשר הוא נזכר בו, יכול היה, אכן, לשמש סיבה מספקת לרבנית נ"ע לספר את הסיפור באדמו"ר האמצעי.

ומעשה שהיה כך היה:

לילה אחד, בשעה מאוחרת, מצלצל הטלפון בבית משפחת הלברשטם. הרבנית על הקו. היא מדברת אל ר' חס"ד מתוך מכשיר טלפון המותקן במעלית, ומספרת כי המעלית נתקעה בין קומת הקרקע לבין הקומה העליונה. היא גם הפעילה את פעמון האזעקה המותקן במע־לית ואשר צלצולו נשמע בבית, שם נמצא אז כ"ק אדמו"ר שליט"א, אך הרבי לא השיב. משום כך לא היתה לה ברירה אלא לטלפן אל ביתו של ר' חס"ד. מיד מיהר ר' חס"ד לבית כ"ק אדמו"ר שליט"א. הוא ניסה לפתוח את הדל־תות החיצוניות במפתחות שבידו, אך הן היו נעולות מבפנים. הוא התקשר, איפוא, אל הרבנית מטלפון חיצוני, ושאל מה לעשות. היא אמרה לו כי לא תהיה לו, כנראה, ברירה אלא לקחת סולם ולהכנס לבית דרך חלון. יחד עם זאת הסבירה לו כי כל החלונות סגורים והתריסים מוגפים, פרט לחלון הפונה אל חדר השינה, שבו שהה אז כ"ק אדמו"ר שליט"א. מחוסר ברירה יהיה עליו לחדור לאותו חדר כדי לרדת משם למרתף ולשחרר את המעלית. בלב חרד ניגש ר' חס"ד למשימה הבלתי נעימה לחדור לחדר שבו נמצא כ"ק אדמו"ר שליט"א. הוא טיפס על הסולם, פתח לרווחה את החלון, ומיד נרתע בבהלה כשהוא כמעט נופל מן הסולם. מול עיניו נתגלה מחזה נורא הוד: הרבי שליט"א יושב ופניו הק' מול החלון. העיניים פקוחות, והפנים זורחות כזוהר הרקיע העטוי ארגמן אש. הוא אזר אומץ, נכנס לחדר, וממנו יצא אל המרתף ושיחרר את המעלית, הוא סיפר לרבנית נ"ע את אשר חזו עיניו, אך היא לא התרגשה במיוחד. היתה

רגילה למחזות כאלה. הוא ביקש מן הרבנית שתסביר לכ"ק אדמו"ר שליט"א את האילוץ שבגללו היה חייב לחדור לחדרו. היא הבטיחה להעביר את התנצלותו, אך למחרת סיפרה לו כי הרבי שליט"א לא הבחין כלל בכניסתו!

הרבנית נ"ע זכרה היטב את סבה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, והעלתה מפעם לפעם סיפורי זכרונות ממנו. על תמונתו הנפוצה אמרה תמיד כי היא "חוטאת למציאות" כיוון שהדרת פניו הקי' היתה מפוארת ומרשימה פי כמה וכמה. בין סיפוריה היתה העובדה כי בהיותה ילדה קטנה נתקלה, תוך כדי ריצה, בגופו הקי', וכשנסוגה במבוכה ובבושת — הרימה בידיו הקי' ונשק לה במצחה

ר' חס"ד אומר כי אירע לא אחת שמקורבים צלצלו לרבנית במקרה חירום של מישהו הזקוק לישועה מיידית, תוך בקשה שהרבי שליט"א יעורר רחמים. אם היה זה באותו זמן לא ארוך שבו נח כ"ק אדמו"ר שליט"א – העבירה את הידיעה רק לאחר שהרבי שליט"א סיים את המנוחה. ומה היה בינתיים? ר' חס"ד קובע בפסקנות: היא, הרבנית בעצמה, "טיפלה" במקרה החירום. הוא קובע זאת על סמך מעקב מדוקדק אחרי התוצאות!...

הרבנית נ"ע היתה "מנצלת" את מצב ברי־אותה שלה למען בריאות כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל פעם שלא חשה בטוב, וכ"ק אדמו"ר שליט"א הציע להזמין רופא – היתה אומרת כי היא מוכנה לכך בתנאי שהרופא יבדוק גם אותו, זאת משום שהרבי שליט"א סירב בדרך כלל להיבדק על־ידי רופא. מובן שהרבי שליט"א ניאות להיענות לתנאי....

אגב, היא אמרה תמיד שהמשיח נמצא בעולם הזה, ועליו רק להתגלות. סתמה ולא פירשה! בהקשר זה סיפרה את הסיפור החסידי על הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויט־עבסק נ"ע, ששהה פעם בירושלים, לאחר שעלה לאה"ק והתיישב בטבריה, ומישהו עלה על הר הזיתים ותקע בשופר. השמועה התפשטה כי המשיח בא, והגיעה אל רבי מנחם מענדל. פתח הרה"ק את חלון החדר, ריחרח באויר, ופסק: "לא, המשיח לא בא". על כך שואלים – המשיכה הרבנית נ"ע – לשם מה היה צריך לפתוח את החלון, והרי יכול היה להריח בביתו אם המשיח בא? והתשובה היא: בחדרו הורגש תמיד ריח המשיח, שכן המשיח היה שם!...

ר' חס"ד ורעייתו מספרים סיפורים נפלאים על היחס המיוחד של הרבנית נ"ע אל משפחתם, יחס שביטא קשר מיוחד, אמהי, שהתרקם במשך שנות שרותו של ר' חס"ד. חיבה מיוחדת גילתה כלפי ילדי המשפחה, שהזמינה אותם לבקרה, רכשה להם מתנות, השתעשעה אתם. היא הכירה את כל אחד מארבעת הילדים בשמותם ובתכונותיהם.

לאחר שעמד וחילק שעות כוס של ברכה לאל־פים רבים, אמר לרבנית ע"ה כשהגיע הביתה: "גם אהרן (בהתכוונו לילד של חס"ד) עבר היום לקחת כוס של ברכה והוא היה במצב־רוח טוב...".

כאשר תקפו את הגב' הלברשטם צירי לידה, והיתה שרויה אז במצב חמור, עקב הסתבכות מסויימת, התבטאה הרבנית נ"ע כי לא ישנה כל הלילה! כך גם, במצב הפוך, כאשר הצליחה המשפחה להשיג את הדירה שלהם, דבר שהיה כרוך בקשיים רבים (והדבר התאפשר לבסוף בדרך של מופת ברור, אשר לא כאן מקומו) – לאחר שהרבנית נ"ע עקבה אחרי ההתפתחויות למן הרגע שהועלה רעיון הרכישה ועד שהושלם ביצועו – הודיעה הרבנית נ"ע למשפחה כי לא יכלה לישון משמחה על הצלחתם!

הילדים אגב, היו נוהגים לבקר אותה בקביעות מדי יום שישי.

בהקשר זה סיפור מעניין המראה גם הוא על היחס המיוחד: בלילה אחד של מוצאי חג, ומקורבותיה, ואפילו מעבר לים, ובניגוד מוחלט וגמור להרגלה ניהלה עם כל אחת מהן שיחה ממושכת יחסית. כך אמרה, ביום ד' של השבוע שלפני הסתלקותה, להרב יהודה לייב גרונר, ממזכירי כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני מודה לך על כל מה שאתה עושה עבור בעלי, ומקוה שתמשיך גם בעתיד לסייע לו וכו'. הדברים הפתיעו מאוד את הרב גרונר. המעניין ביותר הוא – שבאותו שבוע רכשה טס, מגש, לפמוטים, ונתנה אותו לגב' הלברשטם, בהסבירה לה כי לנישואיהם – לפני למעלה מ־12 שנה! – העניקה לה זוג פמוטות לנרות ש"ק אך לא צירפה לו טס, ולכן היא משלימה עתה את הדבר!

הגב' הלברשטם מספרת כי הרבנית נ"ע היתה אומרת תמיד: ילדים, על מה אתם מתלוננים? הכיצד אינכם מבינים כי בעבר הלא רחוק היו מקרים של בתים שלא היתה בהם פת לחם, וכל דפיקה בדלת התקבלה בפחד שמא זו של המשטרה החשאית!

כן היא מספרת שוב על יחסה הלבבי של הרבנית נ"ע לילדים, כאשר בכל עתה היתה שולחת להם ממתקים ומעניקה להם מתנות. אגב, היא מספרת כי כשנולד להם אחד מיל־דיהם ונשימתו היתה נפסקת מפעם לפעם – אמר להם כ"ק אדמו"ר שליט"א כי יחליטו ביניהם על השם שהם עתידים לתת לילדם, ואז יכתבו אותו על פתק שיימסר לו, לרבי שליט"א, ביד, מבלי שאיש ידע על השם עד הברית, וכשנעשה הדבר – השתפר מצבו של הילד ויצא מכלל סכנה.

ביום ההסתלקות, זמן קצר לפני הנסיעה לבית־הרפואה, חיפשה הרבנית נ"ע את ר'

בלב חרד ניגש רי חס"ד למשימה הבלתי נעימה לחדור לחדר שבו נמצא כ"ק אדמו"ר שליט"א. הוא טיפס על הסולם, פתח לרווחה את החלון, ומיד נרתע בבהלה כשהוא כמעט נופל מן הסולם. מול עיניו נתגלה מחזה נורא הוד: הרבי שליט"א יושב ועיניו הקי' מול החלון. העיניים פקוחות, והפנים זורחות כזוהר הרקיע העטוי ארגמן אש

ענינים של פרידה...

כאשר ר' חס"ד נשאל אם הבחין אצל הרב־נית נ"ע בימים האחרונים סימנים על העתיד להיות – אומר הוא כי ודאי שבאופן רגיל, על פני השטח, לא חש בשום ביטוי גלוי של התלוננות. תמיד היתה רגילה לומר כי רצונה הוא, שכאשר יגיע זמנה לעזוב את העולם הזה – יהיה הדבר במהירות, כפי שאכן היה במצי־אות. ברם, כשהוא מתבונן הוא נזכר בשורה של מאורעות חריגים. למשל: בשבוע האחרון התקשרה טלפונית אל כל אחת מידידותיה

חס"ד באמרה כי יש לה מה לומר לו, אך הוא היה אז מחוץ לעיר. כשחיפשה אותו באמצ־עות הטלפון בביתו דיברה עם הגב' הלב־רשטם, ולמרות מצבה הקשה שמרה על נועם שיחתה הרגיל בהתעניינה במהלך כנס החורף של נשי חב"ד בפלורידה משם שבה הגב' הלב־רשטם לפני זמן מה.

ביום ההסתלקות, אחרי הלוויה, הציע ר' חס"ד לכ"ק אדמו"ר שליט"א שיקים קופת גמ"ח על שמה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א הביע

מיד הסכמתו הק', ואף מסר סכום גדול כהשתתפות. השם שעליו הסכים כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא: "גמ"ח 'קרן חמ"ש', על שם הרב־נית הצדקנית מרת חיה מושקא ע"ה שניאור־סאהן מליובאוויטש". הרבי שליט"א ביקש שעוד בימי ה'שבעה' יאסוף כספים להרחבת הגמ"ח ואף יתן כמה הלוואות, וכך עשה.

— חסד של חס"ד עבור ח"י שנות חסד!

לסיום נזכר ר' חס"ד בכך שעל המצבה הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להוסיף: "ולעי"נ אחותה מרת שיינדל ע"ה ה"ד". דבר זה מזכיר כי הרבנית נ"ע קיבלה מאחותה הצעירה ה"ד, שנספתה בשואה, טבעת יהלומים כמתנה, באמרה לה: "הטבעת הזאת תביא לך מזל". הרבנית נ"ע הקפידה לענוד טבעת זו בכל פעם שיצאה לסידור כל ענין שהוא. הקשר הנפשי ביניהן היה חזק ומעמיק ביותר, ולא לחנם הועלה זכרה על מצבת הרבנית נ"ע.

> בלילה אחד של מוצאי חג, לאחר שעמד וחילק שעות כום של ברכה לאלפים רבים, אמר לרבנית ע"ה כשהגיע הביתה: "גם אהרן (בהתכוונו לילד של חס"ד) עבר היום לקחת כום של ברכה והוא היה במצב־רוח טוב...".

* * *

ר' חס"ד יכול לשבת שעות ולהעלות זכרונות מ־18 שנות השירות בבית המלכות, אך הוא מדגיש כי לא את כל הפרטים הוא יכול לספר. סוף סוף יש לכבד את צניעותה של הרבנית נ"ע. הוא סיפר רק את מה שאפשר לספר עתה ברבים, וזה, כמובן, טיפה מן הים הגדול של הזכרונות והחוויות.

"אבל יחיד עשי לך"

בין המוני בית־ישראל המתאבלים וכואבים אנו מייחדים את עומק אבלנו וכאבנו הנורא והאיום על סילוקה של עטרת ראשנו ונזר תפארתנו, אשר זכינו שנים רבות לחסות בצלה הטהור והקדוש, צל החכמה, סמל ומופת למסירות וטוב לב במדה מלאה וגדושה ללא דוגמא, שלשלת היוחסין

הרבנית הצדקנית

מרת חיה מושקא נ"ע שניאורסאהן

הסתלק מכלל ישראל כלי חמדה, ולביתנו וילדינו אבד מקור עידוד וחיזוק והדרכה יום־יומית. אוי, מי יתן לנו תמורתה

הקב"ה ינחם ויחזק את הוד כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א
יעשה עמו אות לטובה — כי אתה ה' עזרתני וניחמתני

חס"ד וזוג' דבורה **הלברשטם**
והילדים: **דבורה, אהרן־יוסף, שרה, חנה, מנחם־מענדל**